

variši valjali od smeha, ko so čitali Mark Twena.

Božanski Servantes govori v navdahnjenosti: »Kdor iskreno išče in želi lepoto, jo najde in ima. To, ta moč duše in pa smeh, božanski otroški smeh, to je treba darovati otrokom.«

Vsi Servantesovi ideali izvirajo iz človeške duše, ki išče sebe in hoče nesmrtnost. V slovenski literaturi je pogodil prave strune v otroška srca Danilo Gorinšek, čigar pesnice so kot otrok čile, mladostne, poskočne, navivne, prijetne in zvočne.

Izjeme potrjujejo pravila in, če bi vzgojitelj dosegal 100% uspehe brez »nürnbërškega lijaka«, naj bi imela čimprej vsaka vas svojo »poboljševalnico«. Takrat pa lahko mirne duše porušimo vse kaznilnice, odvajamo insignije sodnikom in advokatom ter zavriškamo na pragu v stoletje »človeštva«.

Lahkomiselnost je največkrat posledica motenj v centralnem živčevju, zaradi česar so gojenke nezmožne pazljivosti in koncentracije. Moje gojenke so se v takih primerih zatekle k molku, surovosti ali laži. Stvaren

dokaz, da ima laž zato tako kratke noge, ker si jih v večnem teku obrusi, privede gojenke k pameti; da bi postale resnicoljubnejše, nisem opazila. Sicer je pa to tudi velik napredek in ljudske mase se ne mučijo s problemom, da — li so njih individui pošteni iz notranje potrebe ali iz strahu pred odkritjem, sramoto in drugimi posledicami. Ceni se vrh a ne korenina poštenja, zlasti še, če je tako izoblikovan, da ne razlikujemo kopije od originala.

Morda bo kdo nasprotoval temu nazoru, da mora biti v prvi vrsti zdravo jedro. Hm, če bi bili vsi ljudje v okviru svoje svobode pošteni iz notranje potrebe in simpatije do poštenja, ne bi bila že prva dva zemljana v raju prekršila božje prepovedi, ne bi bil Bog med bliskom in grmom dal Izraelcem na gori Sinaj 10 zapovedi, ki se tako čudovito ujemajo z zakonodajstvom in družabnimi pravili vseh vekov, rodov, kulturnih stopenj in konfesij, ne bi bilo treba priseg, obljub in jamstev, pa tudi ne sodnih in obrambnih forumov, v litanih pa bi lahko opustili vdih: »Kuge, lakote in vojske reši nas o gospod.« (Se nadaljuje)

Mladinski skladatelj Ciril Pregelj govori

(Ob priliki »tihega« jubileja.)

Pred 15 leti sem začel izdajati in zalagati svoje glasbene mlad, publikacije »Mladinski zbori«. Takoj so segle po njih domala vse šole in vem, da ni šole v Sloveniji, ki ne bi imela katere moje in da ne bi iz nje prepevala mladina. Marsikatero narodno ali ponarodelo sem rešil pozabe. Tudi moje umetne pesmi radi pojo. Dosele sem izdal in založil vsega skupaj (s prizori) 10 zvezkov v nakladi 12.000 knjižic. Pomislil! Pa ti rečem, razprodano. Le nekaj zvezkov je še po knjigarnah in pri meni. Veš, napisal sem vse po načelu: deca deci! Zbirke sem pisal iz svoje velike prakse. Saj sem vedno imel mladinski zbor, ki je imel vedno nove zahteve. Pritegnil me je popolnoma nase in seveda zahteval, da se mu popolnoma posvetim. Pa ni bilo zaman, kakor vidiš. Tako vidiš iz edicij, da sem začel z enoglasjem in uporabljal v melodije najnavadnejše intervale (prime, sekunde, terce itd.), nato sem prešel k dvoglasju (troglasju in četverglasju). Ali veš, kako dolga pot je 15 let? Pri nas se je medtem marsikaj dogodilo in spremenilo. Na polju mladinske pevske kulture so nastopili mladi glasbeniki iz Osterčevje šole in začeli izdajati svoje edicije: 1. Sima (2 zvezka); 2. DPMZ (3 zvezke) v razdobju od 1936—1940. Moje izdajanje ni medtem počivalo, toda moje oko je budno opazovalo sleherno dogajanje na tem polju. Vesel sem bil mladih fantov, videl sem, da so na pravi poti in da so polni mladostnega člana in idealiz-

ma. Ti moji mladi »konkurenti« modernisti so mi bili vedno bolj simpatični, prihajali so vedno bolj na programe progresivnih mladinskih zborov in veš, kaj sem napravil: povabil sem jih, naj se mi pridružijo ob priliki moje jubilejne edicije in sodelujejo. Zgodilo se je. Izdal in založil sem »Za mlada grla« (24 mlad. pesmi) v vseh slogih, najlažjih in najtežjih. Spriču tega je »Za mlada grla« prvi zbornik slovenskih skladb. Po slogu sva si v ediciji z Mirkom sorodna, od modernistov so pa Osterce in njegova učena Pahor in Pirnik. Iz te zbirke so doslej peli: mene, Laharnarjeva (II. dekl. mešč. šola v Ljubljani), Osterca Trboveljski Slavček, Pirnika ima na programu Ženski akademski pevski zbor. Prepričan pa sem, da se naši mladinski zbori že na tihem pripravljajo in da »glodajo« katero mojo. Oprema edicije je odlična in tudi poceni (27 din). Eto! To je moja jubilejna publikacija! Pa prosim, ne dajaj tega na veliki zvon.

Razgovor mi je bil sila prijeten. Saj je bil čisto »depolitičen« značaja. Marsikatera misel se mi je porodila, ko je odhajal. Glej ga možaka, učitelja, kmalu gre v pokoj, pa še mladeniško gara, komponira, izdaja, zalaga, propagira mladinske glasbene publikacije. Njegov jubilej počastimo tako, da si nabavimo njegovo prelepo zbirko za mlada grla. Naš Celjan, Ciril Pregelj, na mnoga leta!

mp.

Učiteljski smučarski tečaj na Mrzlici

Tovariš Rafael Rihar iz Trbovelj je sprožil akcijo za božični smučarski tečaj, prvenstveno za učitelje iz Zasavja. Povabil je takoj tov. Janka Sichelra, znanega metodika in propagatorja ljudskega smučanja, ki se je seveda rade volje odzval. Za odobritev tečaja in za materialno pomoč je bila naprošena kr. banska uprava, ki je seveda takoj pokazala polno razumevanje za tečaj in ga je dovolila. Tudi slovensko zimskošportno zvezo na Jesenicah smo preko smučkega odseka SPD v Trbovljah zaprosili, naj fungira kot prireditelj in upamo, da bo naši želji vsaj post festum ugodila. Trboveljska podružnica SPD, ki ji predseduje tov. Ante Beg, smučarskemu odseku pa načeluje tov. Rihar, je širokogrudno odprla vrata svojega Doma na Mrzlici in nudila tečajnikom zavetišče po minimalni članski tarifi. Tudi za prehrano in ostalo oskrbo je bilo preskrbljeno v polni meri in po zelo zmernih cenah.

»Tako nerad hodim okoli društev in botrov. Pa bi rad legitimacijo za obleko, bom že kako opravil s kruhom in pijačo.«

»Potem bi moral k botru Andreju. Tudi on ne da legitimacije kar tako. Moral bi se zapisati v njegovo društvo.«

»Tudi ta ima društvo!« je vzdihnil Plahuta. Potem bi vzel samo čevlje, za dolgo pot so mi najpotrebnejši.«

»Potem moraš k botru Tomažu in njegovemu društvu.«

Plahuta je preplašen gledal v resnega tovariša.

»Tu se nikakor ni mogoče izogniti botrom.«

Tovariš ga je dolgo gledal, premotril je Andraževo nagubano lice, pretehtal utrujene oči in sključeno postavlo, nato ga je vprašal, koliko časa je že v Globokem dolu.

»Dvajset let, trideset let,« je dejal Plahuta, »izgubil sem vse koledarje in davno že ne vem več, kdaj sem bil mlad. Prosil sem trikrat, štirikrat, skoraj vsako leto, pa so nekako pozabili name. Ne vem zakaj.«

»To je čisto preprosto: nisi imel legitimacije.« je dejal tovariš in nagnil čašo z brizgancem...

Andraž Plahuta je tiho vzel na znanje prijateljevo sporočilo, zakaj sprevidel je bil, da mu ni rešitve ne na tem ne na onem svetu. Povesil je glavo in se povrnil v Globoki dol, kjer žive ljudje še staro življenje brez legitimacij in odborov in ni človek človeku volk. In komaj je spregovoril s prvim Globokodolcem, se mu je srce omehčalo, pozabil je na vso legitimacije in živel kot prejšnje dni. Zrak je bil prijeten, kruh dober, čeprav ne gospodski in končno se tudi v samotni dočakajo bolj-ši dnevi.

Trboveljska premogokopna družba je z denarjem in posojilom odeji krepko podprla izvedbo tečaja, njej so sledile še Cementarna TPD v Trbovljah, Posojilnica v Trbovljah, podjetje Dukič in drug v Trbovljah in Kemična tovarna v Hrastrniku. Vsem naštetim s tem prisrčna hvala.

Glavni delež pri kritju stroškov pa so seveda morali prispevati tečajniki sami, tako da je ta tečaj, kar se tiče požrtvovalnosti, edinstven v vsej zgodovini vežbanja učiteljev smučarjev.

Slabo vreme po novem letu in drugi zadržki so oplašili nekaj prijavitelcev, toda tečaj se je kljub temu vršil v krasnih snežnih razmerah pod večim vodstvom kar dveh diplomiranih zveznih smučarskih učiteljev: tov. Sichelra za metodični in teoretski del tečaja in g. Ivana Gorjupa za čisto tehnični del.

Večina tečajnikov je bila iz Trbovelj, kar je važen dokaz, da se trboveljsko učiteljstvo dobro zaveda velikega socialnega in narodno-obrambnega pomena smučanja in skuša s tem športom resno odtegniti mladino vsem izrod-kom ceste ter jo vrniti naravi v naročje.

Ze med tečajem so udeleženci praktično sodelovali pri organiziranju tekme v smučskih likih in smuku z Mrzlice, Smučkega odseka SPD v Trbovljah. V nedeljo 13. jan. pa so se nekateri tečajniki že udeleževali pri vodstvu mladinske smučarske tekme.

Nad vse skromna finančna sredstva tečajnikov in poslednji dnevi božičnih počitnic niso dovoljevali, da bi se tečaj vršil več kot pet dni. Toda tudi v tem kratkem času je bilo storjenega mnogo dela, ker so se tako oba smučarska učitelja kot tečajniki z vso resnostjo zagrizli v predvideni program in ga po najboljših močeh predelali. Vendar pa bi bilo umestno, da kr. banska uprava in Slovenska zimskošportna zveza na Jesenicah upoštevata požrtvovalnost letošnjih tečajnikov in naj pri organiziranju nadaljevalnih tečajev za ljudskošolske učitelje ne prezreta njihovih prijav.

S m u k !

M. P.

Učiteljski pevski zbor JUU Emil Adamič

—pev. Obvestilo. Članstvu Učiteljskega pevskega zbora »Emil Adamič« sporočamo, da bo prihodnji pevski tečaj 2., 3. in 4. februarja t. l. v prostorih Glasbene Matice v Ljubljani. Zaradi bližnjega nastopa je udeležba za vse članstvo strogo obvezna. Članstvo je te dni prejelo okrožnico z vsemi važnejšimi sklepi, prosimo, da se po njih ravna. Na prihodnji pevski tečaj naj članstvo prinese s seboj ves notni material, ki ga je vzelo domov.

Tajnik.

UČITELJSKI POKRET

Problem prehrane pri delovnem ljudstvu in še posebej pri mladini

(Ob izidu prihodnje Prosvete.)

V vprašanju prehrane je obsežen cel kompleks vprašanj, ki jih nikakor ne moremo ločiti enega od drugega, ako hočemo spoznati objektivno vrednost tega vprašanja. Če gledamo na to vprašanje le s fiziološkega vidika, kako vpliva prehrana na telesni razvoj in njegovo stanje, smo pri tem zanemarili nič manj važen socialni, gospodarski in kulturni moment. Vedeti moramo, da slonita na telesni odpornosti ljudstva, ki je v neposredni zvezi s prehrano, tudi njegov kulturni napredek in blagostanje. Narod, ki gladuje ali nima zadostne možnosti prehrane, ne more posvetiti svoje sile kulturnemu in gospodarskemu napredku, se upira in išče izhoda. Dobro so poznali to dejstvo že rimski cesarji, ki so s kruhom in igrami osvajali svet.

Zdravniška in njene pomožne vede so si do danes prizadevale, da doženejo hranljive sestavine in njih pomen za organizem in da ugotovijo podlago za določitev potreb dnevnih množin in vrste prehrane. V tem pogledu je medicinska veda zelo napredovala. Tako danes vemo, katere hranljive sestavine so potrebne za normalni razvoj in obstoj organizma in v kateri hranljivi snovi so zapopadene posamezne sestavine; vemo tudi, da norme, ki so določene za prehrano posameznika, ne morejo biti za vse pokrajine enake in tudi ne za vse prebivalce ene in iste pokrajine. Cela vrsta pogojev je pri tem zapopadenih: narava, klima, način gospodarstva in vrsta proizvodnje, kulturno stanje, higijenske razmere itd. O vsem tem nam ve povedati razmeroma zelo točno zdravniška znanost. Za nas pa, ki imamo pred seboj narodni razvoj in obstoj in s tem razvoj in obstoj slovenske mladine, je važno vprašanje: kako in s čim se narod dejansko hrani; koliko je zadoščeno njegovim prehranbenim zahtevam in potrebam?

Pri nas se je vprašanje ljudske prehrane le malo, predvsem ne sistematično raziskavalo, zato nimamo zanesljivih tovrstnih podatkov. Navezani smo pri tem le na splošna opazovanja in splošna poročila ter opise. Tako smo dobili pred dvema letoma nek splošen opis o prehrani prebivalstva Slovenije, ki ga je na osnovi poročil iz posameznih srezov objavil dr. Ivo Pirc v »Socialnih problemih slovenske vasi« — I. zvezek. Podrobneje je prikazal in sociološko obdelal prehranjevalne razmere prebivalstva za občino St. Jurij pod Kumom tov. Vinko Möderdorfer v svoji knjigi »Slovenska vas na Dolenjskem«. Če izvzamemo krajše prikaze, ki so razmetani po raznih časopisih in revijah, potem je Möderdorferjeva študija najbolj objektivni prikaz glede prehrane prebivalstva, zlasti še, ker so prehranjevalne razmere prikazane po socialnoekonomskih kategorijah prebivalstva. Njegova dognanja in ugotovitve bi lahko posplošili do neke meje na vse kmečko prebivalstvo, ki živi v južnih in jugovzhodnih predelih Slovenije. Rezultati so porazni predvsem za tiste poljedelske sloje, ki nimajo dovolj zemlje, t. j. za poljske delavce, male in deloma srednje kmete. Ti naši kmečki sloji so po svojem življenjskem standardu še na nižji stopnji kot industrijski proletarij, ako slednjega seveda ne zajame gospodarska kriza. S temi splošnimi ugotovitvami se bomo morali zadovoljevati vse dotlej, dokler ne dobimo objektivnih podatkov, ki bi nam nudili prežet prehranjevalnih

razmer za vso Slovenijo in za posamezne socialnoekonomske kategorije, česar danes nimamo. Zavedamo se, da je to težka naloga, pred katero se stavijo čisto nepremagljive ovire, vendar pa ne bomo mogli mimo te naloge, ako vemo, da je s prehrano najtesneje povezano vprašanje splošnega napredka in kulturnega razvoja. Na tem so pa zainteresirani vsi, ki sta jim mar napredek in razvoj. Tu pa moramo zavzemati že po svojem položaju prvo mesto vzgojitelji. Zakaj? Ker je v splošni razvoj in napredek vključena predvsem mladina. Prehrana mladine nima svoje važnosti le za njeno rast, temveč tudi za vzgojo in pouk, in v tem pogledu veljajo tudi za nas ugotovitve nemškega strokovnjaka, ki jih je svojevčasno iznesel v parlamentu: »Imamo splošno šolsko obveznost. Ako pa hočemo, da ta splošna obveznost prinaša koristi, smo dolžni, da omogočimo tej mladini, da lahko sledi pouku. Če morajo ti otroci slediti pouku lačni, bo težko doseči kake uspehe... Otroci, prirodno nadarjeni, propadajo zaradi nezadostne prehrane, postanejo telesno zaostali in postopoma duševno otope...«

In kako je s prehrano naše mladine? Indirektno smo se približali temu vprašanju, ko smo preiskali in statistično obdelali telesni razvoj slovenskega ljudskošolskega otroka. Ob tej priliki smo že nakazali vzroke visokemu procentu telesne zaostalosti (glej mojo študijo: Telesna zaostalost šolskega otroka v Sloveniji, Prosveta 1940, št. 1., 2.). Na osnovi neizpodbitnih dejstev smo ugotovili, da pri tistih ljudskih slojih, ki so gospodarsko in socialno šibkejši, paralelno raste procent telesne zaostalosti, kar gre v največji meri na račun pomanjkljive in nepravilne prehrane. Ti gospodarsko in socialno šibkejši sloji (poljski delavci, mali kmetje, deloma srednji kmetje in v veliki večini industrijski delavci) pa tvorijo veliko večino našega naroda, ki že v normalnih razmerah trpi na pomanjkanju prehrane.

Da bi tudi v tem pogledu prišli do objektivnejših podatkov in sigurnejših zaključkov, smo pokretaši pristopili tudi k tovrstnemu raziskavanju. Dobljene podatke je v letošnjih šolskih počitnicah statistično predeloval šest pokretašev v tečaju iz vitalne statistike v šoli za narodno zdravje v Zagrebu. Dobljeni rezultati bodo v kratkem objavljeni v dvojni številki »Prosvete«, na kar že sedaj oozarjamo.

Ne delamo si nikakih iluzij. Vemo, da je vprašanje prehrane eminentno socialno vprašanje. Po našem globokem prepričanju in spoznanju je pa treba vsako socialno vprašanje postavljati tako, da se z njegovo rešitvijo že tudi odstranijo vzroki. S tem pa zaidemo že v samo bistvo družbenih temeljev in razrednih družbenih odnosov. Številke in ugotovitve nam kažejo stanje, pojave, posledice, ki imajo svoje vzroke. Način prehrane vri delovnem ljudstvu v razredni družbeni ureditvi ima svoje objektivne vzroke v razrednih družbenih odnosih in, kdor bi hotel rešiti to vprašanje s karitativnimi in dobrodelnimi akcijami, bi vršil Sisifovo delo, ker šele z odstranitvijo temeljnih vzrokov bo tudi za stalno rešeno vprašanje prehrane, t. j. gladovna delovnega ljudstva in njegove mladine.

Učitelj tu ne more stati ob strani!

M. M.

Splošne vesti

CENJENEMU UCITELJSTVU!

Slovenska straža v Mariboru sporoča, da je zopet izvršeno veliko socialno delo za naše obmejne kraje. Dosežen je bil popoln uspeh, saj smo mogli izdatno obdarovati doslej 58 šol ob meji in v Halozah. K temu uspehu je pripomoglo s svojim prizadevanjem in nesebično požrtvovalnostjo tudi naše cenjeno in ugledno učiteljstvo. Zato se vam v imenu naših najmlajših ob meji in po vas vsem malim darovalcem najtopleje zahvaljujemo. Prosimo vas pa, da to nesebično naklonjenost ohranite tudi v bodoče. Bog vam povrni!

Bog in narod!

Slovenska straža v Mariboru.

— Za podporni fond sekcije je darovala 250 dinarjev tovarišica Karolina Trost iz D. M. v Polju pri Ljubljani ob priliki ugodne rešitve pravne zadeve, ki jo je vodila po navodilih sekcije. Iskrena hvala.

JUGOSLOVANSKIM ČLANOM BIVSEGA DRUŠTVA »SELBSTHILFE DER LEHRERSCHAFT STEIERMARKS IN ROTTENMANN«!

V imenu jugoslovanskih članov posmrtninskega sklada »Selbsthilfe« sem se dne 25. oktobra 1940, informalno in interveniral na pristojnem mestu v Gradcu, kjer sem dobil sledeča pojasnila in zagotovila, m. dr.:

1. Z ozirom na plačilne težkoče so izključili samo tiste jugoslovanske člane, ki brez vsakega obvestila ozir. opravičila že dalje časa niso plačevali posmrtninskih prispevkov. Kdor je samo dve leti na dolgu, tisti lahko zopet postane član posmrtninskega sklada bivše »Selbsthilfe«, če poravna zapadle prispevke teh dveh let.

2. Posmrtnine se redno nakazujejo po banki na našo narodno banko v Beo-

gradu in sicer v dinarjih. Tako se je n. pr. po tov. Gradišniku Antonu — zadnji smrtni primer — brez odteglaja za 500 RM izplačalo din 8725,—.

Tile člani naj takoj poravnajo do 31. decembra 1940, zapadle posmrtninske prispevke, sicer izgube pravico do izplačila posmrtnine: Jug Elizabeta, Maribor, 12 RM; Wretzl Karl, Ptuj, 6 RM; Čulk Alojzija, Maribor, 6 RM; Zacherl Marija, Ljutomer, 6 RM; Požegar Avgust, Satohovci v Prekmurju, RM 21,67; Wretzl Irene, Ptuj, 6 RM; Srebrnič Franc, Ljubljana, RM 8,17; Kolletnig Marija, Slov. Bistrica, RM 32,87; Wudler Rudolf, Petrovče, RM 35,67; Bizjak Jožefa, Ljubljana, RM 35,67; Kopriva Avgust, Sp. Poljskava, RM 24,67; Srebrnič Ana, Ljubljana, RM 8,17.

Posmrtninski prispevki se lahko nakažejo po kaki jugoslov. banki; mesečno se sme poslati do 300 din, 1 RM = okroglo 18 din, bančni stroški pa znašajo vsakikrat 18 din.

Purkhart Josip, Maribor, Tomanova 3.

Šolski radio

—r. Torek, 28. januarja 1941., ob 14,15 uri: Spomin na pot ob mejah Albanije; g. Rafael Bačar. Dvogovor. Prvi vtisi v Skoplju. Po ozkotirni železnici od Gradskega na Bitolj. Iz Bitolja peš na Ohrid. Ohrid in Ohridsko jezero. Pogorje Bistra. Čez Šar planino v Prizren. Od Prizrena do Dečana. Visoki Dečani in njih preteklost. Ob Dečanski Bistrici do albanske meje. Nazaj čez Kosovo polje. Dolina Ibra.

—r. Petek, 31. januarja 1941., ob 11. uri: Bolezni nečistoče, g. dr. Franta Mis.

—r. V kmetijskem radiu bo v nedeljo, 26. januarja, ob 17. uri predaval g. Jože Okorn: V novo čebelarstvo leto.